

ТАТО
ТАТО НА ЗАРУЧИНАХ

Міщанська пригода в одній дії.

написав

ГРИГОРІЙ ГРИГОРІЄВИЧ.

**ІРКА
ЛУЧКОВА**

Ціна 10 центів.

1916.
З друкарні „Свободи“, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

PG

3948

T₇₃T₃₂

1916

ОСОБИ:

—0—

Максим Простогуб, багатий міщанин.

Олена, його жінка.

Осип, його син.

Станислав Порожницький, лісничий.

Кордуля, його жінка.

Вандзя, його дочка.

Мариян Пшелльонтальський, окоман.

Мариянна, його жінка.

Анджей Пшекренціцький, ставний.

Анеля, його жінка.

Матеуш Підпанковський.

Діє ся в домі Порожницьких.

ALL
(1)
1983

17

Декорація: Кімната в домі Порожницьких, пристроєна з панська, але старою посудом. По стінах багато образів. Одні двері головні, по боках побічні.

(Правий і лівий бік — уважаєсь від публіки).

СЦЕНА I.

Осип.

(Коли піднесесь завіса, входить головниця дверми Осип, одітий чорно, з великим букетом в руках. Співає собі вже при вході — сентиментально):

Моя мила така красна—
Діктум, діктум, діктум!
Як на небі зьвізда ясна —
Діктум, діктум, діктум!

(Дуже утішений затирає руки, при чім розсипують ся йому цвіти. Причкнувши збирає їх, часто і трівожно оглядаючись на ліво).

Мав би се бути злий знак? Е, най Господь боронить! Якаж би ще перешкода могла бути? Вандзя ще вчора сказала, що я її найдорожший, наймилийший, наукоханьший і... як то вона ще сказала?... (нагадуєсь) найприємніший, ні найсолодший, і се ні... якось так дивно, мусить мені ще раз нині сказати. О! Вандзя дала слово і дотримає його. але панство Порожницькі? Вони довго-предовго зволікали, та вкінці такій згодились нехай тільки від батька відділюсь і закину ремесло. І мали рацію, бо якже такій панночці бути ткачихою, чи там ткачовою? Я не знаю, чого ще тато так вередують, таж від коли місто, — не пам'ятають, щобі пан

оберферстер відавав доньку за простого міщанина-ремісника, та ще такої професії, як ткач! А вже то мама раді, як би їх хто на чотири коні посадив! Що тільки не видко, як обоє надсунуть. Тато кривлять ся, але то їх вже така натура; вони як тільки побачуть Вандзю, зараз змякнуть. (звернений на ліво) О Вандзю, Вандзю. Я від тепер буду зовсім иншим чоловіком. Зроблю все, чого тільки бажаєш! Закину ремесло, що тебе компромітує — є, хвала Богу, у мого батька добра досить, щоб жити гарно, свobodно, як пристало на таку паню.

Пан Підпанковський обіцяв ще мені, як оженю ся, виробити посаду в магістраті або і в раді повітовій; стану писарем — ні, тепер кажуть „секретарем”. — або й касієром, Господи, що то за життя буде! Чоловік справить собі довгу люльку до канцелярії, прийде хлоп і погадає собі: „Ага, то Максимів син, ануно Осше! Осше!” — а я (верескливо) „Що хцеш! Зачекай, відійш, же ні мам часу”. Вандзю! Вандзю! а все то тобі завдячити маю, тобі, мій ангелику, соколику, ластівочко, воробієчку! (при останніх словах клякає і остає в тій позі аж до сцени 2).

СЦЕНА II.

Осип, Максим і Олена (входять головними дверми. Максим убраний з проста по міщанськи, в сукману або білий кожух, в кучмі на голові, з костуром в руках).

Максим. Що, ти молитви відправляєш сину?

Осип (зірвавшись на ноги). Ні! так призаду-мав ся. Розсипав ся мені букет.

Максим. Що? букет? Видко навчили вже тебе пани на дурнички гроші видавати.

Осип. Алеж нині мої заручини, то випадає щось нареченій принести.

Максим. А на щож їй придасть ся той букет? Салату з него зробить, чи що?

Олена. От не говорив бись старий! Ти не знаєш, що паньство любить... (до Осипа) Запорошені споденьки на колінах, синочку! (обтирає порох рукою).

Максим. Яюсь не видко нікого. Ми відай поспінились, стара!

Осип. Зараз поприходять, убирають ся десь.

Олена. Звичайно, як у панів...

Максим. Правда твоя! На паньську ласку жди за дверми Параско. Побачимо, яка у нашого сна буде поведінка.

Олена. От не говорив бись, Максиме.

Максим. Я все своє, Олено. Прийшов сюда, бо ви наосіли ся, однак обстаю при своїм, що ту не нашому спнови рація...

Олена. Та не знати чому? Такий паничк!

Осип (нерадо). Вже то я лучше знаю, де мені до вподоби.

Максим. До вподоби, та не до знадоби. Дпвись, спну, щоби коли не жалував того. Я вже знаю, чого вони тебе тут звабили...

Осип. Чого?

Максим. Старий лісничий в довгах по самі уха. Вчора Абрамко мені сказав: „У пана лісничого довгів, як у лісі патків”.

Осип (оглядаючись на ліво). Фе, татуню, ще почують!

Олена. Не знати звідки Абрамко знає...

Максим. А хтож ліпше знає, як ся хто має, слп не жид. Бо скажім правду, синочку, що тобі тут дадуть?

Осип. Дадуть ми панну, якої в сьвіті другої нема.

Максим Але за тов паннов, не посиплесь маннов. Тобі, сину, хотяй ти вже і спаношив ся троха, мож було й між своїми пошукати, не пхатись до панів, ще таких, що раді-б загріти ся міщанською шкірою.

Осип. Та не знати, де було шукати межн міщанамн!

Максим. Де? всюда. От Загірний був би Бог зна що за Настію дав: волн, коровн, сїножата, всілякого добра...

Олена. Є, хвала Богу й свого подостатком.

Максим. Та я знаю, що вони на наше зубп острять, але пождуть трохи! Зложене не зігне. Абп так скоро доробити, як скоро пустити.

Осип. Я вашого не хочу. Що собі зароблю, то буду мати.

Максим. Що собі заробши! Та чим, як варстат закинеш?

Осип (тихше — несьміло). Стану писарем або касіером.

Максим. Касіером? Дай Боже! Але я гадаю, що лучше своє рахувати, як чуже писати.

Осип. Не журить ся татуню. Щось і вони дадуть!

Максим (з наругою). Богато фумн, тай трошкн перфуми!

Олена. Таж вона єдиначка!

Максим. Яка єдначка? — а шибенки де?

Осип (оглядаючись). Пст, татуню! які шибенки?

Максим. А ті вітрогони, що то не хотїлось учити, тепер по лісах вганяєсь та з людий шкіру дре.

Осип (начеб аж тепер зрозумів). А сии! А їх хто вінує?

Максим. Правда, вони вже повіновані: мають гриби в лісі! Та тота голота піря би з подушок повносила.

Осип (нерадо). На що то вже говорити, татуню. Ви вже раз пристали, тепер знов зачинаєте.

Олена. Правда, правда, Максиме, ти вже знов зачинаєш!

Максим. Та най на вашім стане, я вже нічого не скажу. Але памятай, сли лісеничий рахує на мої гроші, то дулю з'їсть. Не на панів я гирив цілий свій вік. А тобі коли забагло ся паньства... (чутти кроки з лівої).

Осип (надслухуючи на ліво). Пст, татуню! хтось іде.

СЦЕНА ІІІ.

Попередні. — (Кордуля і Вандзя входять з лівого боку. Олена скоро обтирає уста хусткою, Максим рукавом).

Кордуля (дуже горда пані — в пересаднім убраню говорить, поволи, з пишна до Осипа, котрий її цідує в руку). А, пан Юзеф вже ту? (до старих) Давно вже не мали приятности бачити...

витайте милі гості! (на боці) Ах вони в сукманах, Юзефе сьвентий!

Максим (з поклоном). Спасибіг, пані свахо!

Кордуля (на боці і наче з відразою). Свахо? що то значить?

Олена (з глибоким поклоном). Кланяюсь покірно єйності.

Осип (цілує Вандзю в руку, віддає церемоніально букет і представляє родичам). Се моя наречена, татуню! (Вандзя подає Максимови руку, опісля Олені. Олена хоче поцілувати Вандзю, котра спритно вихплюєсь).

Осип (до Максима). А що татуню: правда що файна!

Максим. Дай Боже витримати!

Кордуля. Дуже нас то тішить, що ви нам нині не відмовили свого благословенія.

Максим. Правду сказавши, булоб ся й обійшло без нас, бо де нам до такого панства, пані свахо!

Кордуля (на боці). Свахо? ах, Єсеу Марія! (до Максима). Ми знова на тоє не дивилсь. Як тільки пізнали пана Юзефа, то і притали, хоть, правда, богато й з панства набивало ся (притискає хустку до носа).

Олена. Велика ласка, єйностуню, ми то знаєм...

Максим (до Олени, сплюнувши). От лучше биєсь мовчала, стара!

Кордуля (піднімає ся розсерджена; на боці). Боже мій, які вони прості! Як ту витримати нинішний вечер — готова компромітація! Коб ся було хоть тільки не просило! (притикає хустку до носа).

СЦЕНА IV.

Попередні — (Порожницький вбігає з лівого боку, з панськя убраннй і з червоним носом, говорить скоро).

Осип. От і наш тато!

Порожницький (лестно). А що за щастє, всечесний сусїдо! Не згордували нами! Дай вам Боже здоровля! (цілує ся з Максимом і подає руку Оленї). А як ви файно прибралесь, панї матко? (Кордуля підчас розмови Порожницького шепче з Вандзею, часто притикаючи хустку до носа).

Олена. От як звичайно люде прості.

Порожницький (крикливо). Що прості? А ми які, панї матко: криві?

Олена. Та най Бог боронить, але все не то, що ми...

Порожницький. Всїх нас, панї матко, Бог однакими сотворив, всїм нам дав однакі голови, руки, ноги — навіть носи.

(Олена споглядає на нїє Порожницького і нїє Максима).

Порожницький (продовжаючи). А рїзнимось хїба тим, що одні ходимо в сурдутах, другі в сукманах.

Максим. Та воно й о тоє йде.

Порожницький (скоро). Але воно вже так іде від початку свїта. Прошу вас, вже перші люди так ходили...

Вандзя (соромливо дивлячись на образ) Алеж, татуно! перші люди не мали одїня...

Порожницький. Так! Перші люди ще нї, бо були в раю тепленькім...

Вандзя (як внісе). Впрочім для кого мали строїтсь, було їх лиш двоє...

Порожницький. Так, так! Але як вийшли з раю, було їх вже більше. І щоби одно другому подобалось, почали строїтсь. І видите, вже тогди люди не строїлись однако, бо одні ходили в листю лопуховім, другі в гарбузовім.

Олена, Що то єгомось не придумують!

Порожницький. Так, так! ей-Богу, з тих, що ходили в лопуховім, вийшли пани, що в гарбузовім, — хлопці.

Порожницький. Ні, не вийшло! бо так добре могу я нині убраться в лопух, хочу сказати, кожух, як і ви в сурдут...

Олена. Правду єгомось кажуть. Кілько то я разів казала до свого старого: Максимцю! є, хвала Богу, відки, ану приберись і ти в такий сурдутик...

Максим (як опарений). Чи ти здуріла, стара? (Кордуля зриваєсь з досадою).

(Порожницький, Максим, Олена, Осип, скупляють ся на право і шепчуть з собою живо підчас слідуєчої розмови Максим часто вдвляєть ся в Кордулю).

Кордуля (до Вандзі; обі на лівім боці сцени). То чиста компромітація!

Вандзя. Яка, мамунцю?

Кордуля. Ще ся питаєш? Зійдуть ся паньство економовство Пшепльонтальсьци, панство стаєньство Пшекренціцьци, ржондца Холевінський, ппсар Подешвінський, комісар Піднанковський — словом сама аристокрація — а ту такий хлоп Простогуб межи намн... Боже мій, як тут витримати! — Аби ся було хоть тільки не просило!

Вандзя. То правда, мамунцю, але щож робити — вже пропало!

Кордуля. То мене власне добиває.

Вандзя (потішаючи). А впрочім, таж вони і так знають, чим Юзеф з роду. Най но він ожениць ся, побачуть всі, як я його обтешу й обгублюю. Не буде він Простогуб, але Простогембськый зватись. Не журить ся, мамунцю!

Кордуля. Та я тим не журю ся. Я знаю твій розум: знаю, що родині сорому не зробиш. Але як инні сї заручини перебути? (по лівій чуті кроки) О вже хтось надходить — може Пшенцльонтальсьци? ах, як вони їх тут застануть! Боже мій, аж млісно мені робить ся! (голосні кроки дають ся чуті на ліво) Треба якось радити! (голосно) Ах, ах млісно мені (тримає хустку коло носа і неначе мліє).

Всі (живо). Що ту стало ся?

Порожницький. Кордулько, що тобі думко?

Вандзя. Недобре мамунци зроблю ся.

Кордуля (до Порожницького і Вандзі). Виведіть мене трошки до снйального покою... Ах, ах! (до Максима і Олени) Перепрашаю паньство, то зараз перейде... Ах, ах! (Порожницький і Вандзя виводять Кордулю в ліві двері).

СЦЕНА 5.

Максим, Олена, Осип.

Осип. Що мамунци стало ся?

Максим. От паньські химери, — нічого більше.

Олена (з чутєм). Ой знаю я, що її є.

Максим. Та не знати що?

Осип (цікаво). Що таке, мамунцю?

Олена. Уроки! певно уроки!

Максим. Хіба від тебе!

Олена. Таки від тебе, Максиме. Що правда, то правда.

Максим (з негодованем). Збожеволіла стара?

Олена. Ти в неї у одно вдивляв ся, тай вдивляв. Я все сїнаю, а ти не бачиш. Я знала, що таке буде. Коби хоть кому було угля скинути. Побіжу сама (хоче іти).

Осип (задержує її). Чекайте, мамуню, не випадає!

Максим. Пусти, най біжить! Можете обоє пащитись опісля...

СЦЕНА 6.

Попередні. — (Порожницький, за ним Вандзя з лівої).

Порожницький (наче засумований). А то бо-дай Бог боронив! Скоїлось якраз в такий день...

Олена. Можеб угля скинути?

Порожницький. Не поможе, пані матко. Моя жінка часто заладає на невральгію.

Олена (тихо до Максима). Видиш, Максиме, я не казала?

Максим. Пек тобі, Олено! Ще прийдець ся уті-кати звідси. (Порожницький щось живо оповідає старим, споглядаючи від часу до часу на Вандзю).

Осип (до Вандзі на другім боці сцени). Що мамунци є?

Вандзя (сумно). О, мамунця дуже хорі.

Осип. А нещасте! Щож їм хибує?

Вандзя (обтираючи очі хусткою). Невральгія — то дуже небезпечна слабкість!

Осип. Горенькож моє! Щож ми тепер вдіємо?

Вандзя. Як потриває довше, то хіба гості перепросимо, та на інший день заручини відложити.

Осип. О, я-б не пережив того! ледво що нинішнього дочекав ся, та тата звабив.

Вандзя (все з міною сумною). І я-б того не пережила, але щож робити? (За сценою чути стон Кордулі). О чуєш? Боже мій! Боже мій! (Спішить на ліво, підделує і вертаєсь).

Максим. А чому ж хто не піде до свахи?

Порожницький. То не поможе! Є там комісар Підпанковський коло неї, він розуміє ся трохи на медицині. Я сам часто западаю на замороку так, що не знаю де схід, де захід сонця, а він мене завсїгди заведе до дому.

- **Олена**. Ленський пан! Дай-му Боже здоровля! (Група шепче дальше).

Осип (до Вандзі). А з чого то мамунця дістали? Такі були здорові!

Вандзя (скупбаючи хустку). Завсїгди з того самого...

Осип. З чого, панно Вандзю?

Вандзя. Боюсь навіть сказати!

Осип. Мені, панно Вандзю? Так мало маєте довіря?

Вандзя. Боюсь, бо прогніваєтесь на мене.

Осип (горячо). Я на вас? За нічого в світі, панно Вандзю. (Цілує її в руку).

Вандзя (відповідає, наче шепотом, часто дотикаючись головою і лщем лиця Осипа). Вони, їй-Богу, тому невинні. Мають вже таку натуру...

Осип. Яку, панно Вандзю?

Вандзя (спускає очі і скубає хустку). Таку, — тільки не гнівайсь на мене голубчику, я би не пережила того! — таку, що як зачують в покою сонух сукмани або кожуха, зараз дістають удари в голову, спазми, невральгію. Вони навіть до кухні не виходять ніколи. Раз неоглядно зайшли, застали побережника, то місяць відлежали. Таку вже мають делікатну натуру...

Осип (сумно). То я всім винен!

Вандзя. Ти не винен, голубчику, бо ти не знав о тім. Ми зле зробили, що того вам не сказали наперед. Ми гадали, що на такий день, таке родинне свято, де тільки буде гостей, родичі... уберуться інакше. (Скоро). Тільки, голубчику, не гнівайтесь, прошу вас.

Осип. Алеж панно Вандзю! (За сценою чути голосніший стон Кордулі).

Вандзя (в розпуці). Розпука їй-Богу. А тут що хвиля гості стануть сходити ся.

Осип. Що тут робити?

Вандзя. Все пропало: моє жите, моє щасте, моя доля!

Осип. Не говоріть так, панно Вандечко, не приводіть хоть ви до розпуки... (Цілує її в руку).

Вандзя. Ах, я нещаслива! нещаслива!

Осип. Що тут робити? Як тут порадити? Коби хоть Піднанковський прийшов, можеб що порадив...

Вандзя. Та він порадив, але хто знає чи з того що буде.

Осип (втішно). Що порадив, панно Вандзю? Кажіть хутко!

Вандзя (несміло — скубаючи хустку). Він радив, щоб тато і мама пішли переобратись, заки гості зійдуть ся.

Осип. А то pomoже?

Вандзя. Зараз, казав, лекше стане.

Осип (втішно). То добре! (Сумно). Але що, на передмістє далеко, — заки вернуть, буде за пізно. А може пійдуть, та не вернуть більше... Я знаю тата...

Вандзя. Єслиб лише схотіли, то не потребувалиб й до дому вертати. Могли би у нас перебрати ся.

Осип. Як то, панно Вандечко?

Вандзя. Тато моглиб убраться в одіне татунця, а мама в одіне мамунці. У нас і так багато лежить дурно.

Осип (втішно). Дуже добре, їй-Богу!

Вандзя (несміло). Але чи тато схотять! (За сценою чути болісний стон Кордулі).

Вандзя. Ах Боже, ще мамунця умруть!

Осип (наче задумавшись). Мусять схотіти, таж тут йде о жите наше і їх...

Максим. А чомуж хто не піде до свахи подивитись. Пійди хоть ти Олено, коли молоді розженихались. В сам час вибрались, коли мама хора. Пійди Олено, може дійсно треба угля скинути. Пек ти, Осипа! не мало кого вченили ся. та свахи...

Порожницький (зглядаєсь на Вандзю, а коли вона головою кивнула, зриваєсь). Пійду я дійсно подивитись, бо щось на правду заносить ся. Бог би заступив та сохранив! Перепрашаю вас, чесні сусіди.

Максим. Йдіть же, йдіть. А як треба, то й до аптики побіжимо. (Порожницький і Вандзя виходять на ліво).

СЦЕНА 7.

Максим, Осип, Олена.

Олена. Бідна ймость! Не мало на кого звалити ся, та на неї!

Максим. Та бо то дійсно фрасунок. Що лише була така здорова. Ігі счезни!

Осип (приступаючи до мамі, стиха). То все через тата.

Олена (живо). А я не казала? Видиш, Максиме? (До Осипа). Уроки, правда? Та бо то як витріщить очі, й здоровій би зашкодило, не то такий делікатній...

Максим. Цур на вас! Вже чоловікови й дивити ся годі по християнськи. От лучше забираймоь відси. (Іде і піделухує на ліво). А може й справді? Ігі! бодай і не сніло ся! Бог зна, як на тих панів дивити ся!

Олена (до Осипа). Можеб взяти трошки татового волося, тай підкурити?

Осип. Е, що иншого би зробити!

Олена. Що би таке, сніочку? Може казала що панночка?

Осип. Я вам скажу, мамуню. Вона призвичаєна все в покоях межі панамі. А як зачує кожух або сукману, зараз розхорієсь. Така делікатна, бачите, натура.

Олена. А старій як би навмисне взяв нині сукману. Правду кажеш сніочку, трошка чути.

Максим (гнівно). Що таке?

Олена. Десь не мав в що у́брати ся, та в сукману, ще й нову до того!

Максим. А в щож було у́бирати ся?

Олена. Вона до того не навикла...

Осип. Тай її зашкодило...

Максим. З розуму посходили, чи що таке?
Сукмана її зашкодила?

Олена. Но возьми, та понюхай! (Максим нюхає). А що, чуєш?

Максим. Нічогоісенько.

Осип. О, чому ні?

Максим. Як так, то забираймо ноги на плечі, тай ходім. На що має моя сукмана кому шкодити!

Осип. Так найлучше! Як пійдете, згризе ся ще гірше... Вона так тішилася, що ви прийшли...

Олена. О, дуже була рада! Ленська ймость, дай її Боже здоровля.

Максим. Ігі! щезай бідо! Лишнитесь зле, іти — ще гірше.

Осип. От ідть тай переберіть ся.

Олена. Добре кажеш, синочку. Іди Максиме та перебереш ся.

Максим. Та де? до дому? „Сім миль пішки за кусочок книжки”.

Осип. Не конче до дому. Можете і тут перебратьсь.

Максим (чимраз лютійше). Де?

Осип. А у пана лісничого одіж. Має всілякої богато.

Максим. Тьфу! чи чув хто таке? Ходи, стара, до хати. (Забираєсь до відходу, за сценою на ліво чути гамір і стон чимраз дужший).

СЦЕНА 8.

Попередні — Підпанковський (впадає з лівого).

Підпанковський (старий підпанок, услужний, ласий, говорить скоро). Оцту, оцту! Нема тут оцту? (Ніби аж тепер спостерігає Максима). А як ся маєте, кумцю? А кудиж ви злагодили ся?

Максим. От ідемо, обійде ся без нас.

Підпанковський. Так найлучше... Наварили тобі, тепер йдуть собі?

Максим. А щож робити.

Підпанковський. Лишіть ся, куме, на Бога, лишіть ся, бо відповісьте за душу.

Максим. А бодай ся те і не сплю нікому!

Підпанковський. Послухайте мене, кумцю, раз! Ви мені не вірите, я знаю. Але як свій і ваш гонор шаную, побачите небаром. От і вчора говорив я з маршалком, говорив, як свій і ваш гонор шаную — були разом на пиві у Гершка. Дуже тішив ся вашим сином, дуже тішив ся, що такий розумний. Обіцяв йому нині-завтра дати посаду в раді повітовій. (До Осипа скоро). Панє Юзефе! ґратулюю, посаду вже як би мали в кешени, — як свій і ваш гонор шаную!

Осип (радісно). Сердечно дякую. (Подає йому руку).

Олена. Дай вам Боже, паноньку, що собі самі в Бога бажаєте...

Максим. Почкайте, не дякуйте ще, бо хто знає: обіцяв пан кожух, та лиш слово теде...

Підпанковський (не дає йому скінчити). Знаю, знаю, що ви мені не вірите, але побачимо, як

свій і ваш гонор шаную. Тож послухайте мене і тепер, кумцю. Таке нещастє дома, в такий день, що хвиля пічнуть ся сходити гості. Вона не прийде до себе инакше. (Просячп). Переберіть ся кумцю (показує на право і обіймаючи Максима) от тут, кумцю, от тут мінутку лише, мінутку! (Посуває його до правих дверей). Ми тут тимчасом закадимо оцтом і перцьом. — скоренькож, кумцю, скоренько!

Максим (вприваючись). Тьфу, щезай, що вони з мене роблять?

Підпанковський. Видите, то конечно. Нічого злого в тім, нічогісеенько,, як свій і ваш гонор шаную.

Олена. Ідїж, ідїж Максимцю, коли єгомость так красенько просять. (Тручає його до дверей на право).

Максим. Вже й тобі, стара, завадила сукмана?

Підпанковський. Я вже бачу, що вам мушу цілу справу розказати. Видите, до нині того ніхто не знав, ніхто — як свій і ваш гонор шаную. Вона, бачите, з високого роду, родичі мали її лиш одну, і страх, як вони тряслись над нею: навіть бачите, на двір не випускали ніколи з покою. Аж раз, бачите, якось не доглянули, вона вибігла на двір, а тут як на нещастє вискакує з обори величезний баран, і перевернув її рогами. Дитина дістає спазми, конвульсії, гісторії. Від того часу, коли лиш побачить барана, або шкіру з него, або лиш один волосок з нього, дістає такі напади, — як свій і ваш гонор шаную!...

Порожницький (за сценою). Пане комісар! скоренько оцту!

Підпанковський (посуваючи Максима чимраз ближше до правих дверей). О вже! відите? відите?

СЦЕНА 9.

Попередні. (Порожницький вбігає з лівої)

Порожницький. Скоренько, пане комісар, скоренько на рани Христові! (Шепче Підпанковському). Вже йдуть гості, вже йдуть!

Підпанковський. Чуєте? чуєте? Хочете мати на совісті.

(Порожницький і Підпанковський висувають Максима і Олену в праві двері. В тій хвили отвиряють ся двері і входять: Пшелльонтальська, Пшекренцічка, а за ними: Пшелльонтальський, Пшекренціцький так, що дами і мушени добачають ще Підпанковського і Порожницького, висуваючих Максима і Олену на право. Підпанковський зникає також на право, Порожницький за ним. Все дієть ся дуже живо).

СЦЕНА 10.

Осип (усунувшись сумно в кут) дальше Пшелльонтальська, Пшекренцічка, Пшелльонтальський і Пшекренціцький (всі як звичайно підпанки дуже пересадно вистроєні і горді).

Пшелльонтальська (віючи ся вахлярем). Ах який сопух!

Пшекренцічка (віючи ся вахлярем). Яка задуха! (Віючи ся вахлярами шепчуть до себе і сміють ся слоглядаючи на право часто).

Пшелльонтальський (до Пшекренціцького — потягаючи його і показуючи на право). Бачили? То вони були. Простогуби! Як си чтери волн жиче!

Пшекренціцький. Певно умовляли ся, кільки старій сише за сукману.

Пшелльонтальський. На кожний випадок ферстер робить золотий інтерес... як си чтери воли жиче!

Пшекренціцький. О штудер! штудер!

Пшелльонтальська. Але чей вони сюда не прийдуть?

Пшекренціцька. Алеж моя пані, то була би раз гісторія! Я би сей час зміїла!

Пшелльонтальська. І я би не витримала! Не піймете, яка я на те дражлива.

СЦЕНА 11.

Попередні — (Порожницький вибігає з правого боку, затираючи руки).

Порожницький. Ребенок найнищий вседостойного панства і моїх ласкавих гостей. (Цїлує в руку дами дуже церемоніяльно, панам подає руку. — Побачивши Осипа). Маю честь представити всечесним паням і панам мого будучого зятя, пана Юзефа... (Осип кланяєсь на всі сторони низенько).

Пшелльонтальська (до Пшекренціцької). „Пан Юзеф” каже. А на друге імя?

Пшекренціцька (сьміючи ся). Умисно промовчує, бо страшно хлопське: якесь Простозуб чи Кривонос... (Обі дами хихочуть ся. Осип приставляє крісла).

Пшелльонтальський (до Порожницького — бючи його прязно в рамя). Но, угода скінчена?

Порожницький. З ким?

Пшелльонтальський. А з тим сукманіком довгоризним, многонадійним сватом Простогубом. Я його тут бачив. (Показує на право).

Порожницький (вишп्राючись). То побережник був...

Пшепльонтальський. А мені здавалось, що він.

Порожницький. Але де! Вониж прецінь по шляхоцьки ходять... побачите! Го, го, пане! инакше я би був не пристав! (Відходить і бавить дами).

Пшепльонтальський (до надходячого Осипа). Віншую, пане Юзефе, віншую! Подає йому руку і сильно трясє).

Пшекренціцький (надбігаючи). І я! і я! (Подає руку).

Пшепльонтальський (приятно бючи його в рамя). Но, пане Юзефе, від нині ви вже наші!

Пшекренціцький. О наш, наш... наша компанія!

Пшепльонтальський (згорда). О, наша шляхта вас радо повитає.

Пшекренціцький. Тільки мусите „інсталяцію” справити. Що треба, то треба!

Осип (покірно). Як паньство такі ласкаві, то...

Пшепльонтальський. Що ласкаві? То наш обов'язок. Як ще зістанете касієром, тоді, як то кажуть, рувни з рувним: нічого вже нас не буде ділити!

Пшекренціцький. Алеж бо собі і погуляємо, як за круля Саса.

Пшепльонтальський (унесений). Побачите, що нема життя, як з шляхтою... Як си чтери волн жиче!

СЦЕНА 12.

Попередні. — (Кордуля і Вандзя виходять з лівої) Пшепльонтальська і Пшекренціцька (ідуть церемоніяльно витатись з Кордулею) Наше поважанє!

Пшелльонтальський і Пшекренціцький (крикливо). Найнищі, найнищі! Цілуємо стопки ласкавої Добродійки, нашої пані і господині дому!

Пшелльонтальська і Пшекренціцька (до Вандзі одна по другій). Прийміть наші найщиріші бажання, панно Вандзю!

Пшелльонтальський і Пшекренціцький (крикливо). І наші! і наші!

Кордуля (до мужа тихцем). Може тут показати трошки?

Порожницький (тихцем). За пізно, серденько! за пізно! Може не зачують!

Пшелльонтальська (до Пшекренціцької відійшовши, наче проходом на бік). Видите, яка з'иритована!

Пшекренціцька. О страшно змальтретована!

Пшелльонтальська. Ї бо чого! Видавати доньку за хлопа...

Пшекренціцька. Їзус Марія, я-б того ніколи не вчинила. Моя пані, де гонор? Жалую дійсно, що тут прийшла.

Пшелльонтальська. Алеж бо їй, кажуть, ферстер задовжений по самі уха.

Пшекренціцька. Ну, і що з того? Моя пані, чиж маю вже тому доньку і гонор топити?

Пшелльонтальська. Слушно, дуже слушно, пані стаєнна, гонор передівсім...

Порожницький (поважно). Прошу паньства, усядьте ласкаво, розгостіть ся і будьте свідками великого родинного свята, бо нині... нині... (перериває поглядаючи на право, де чути голос Підпанковського: Чудесно, чудесно, пані матко, як свій і ваш гонор шаную).

Пшекренціцький (до Пшелльонтальського).
Що то? він хоче тоту справу на сухо збути?

Пшелльонтальський. А! не знаєте ферстера?
Що тільки Абрамко заточив дві бочки...

Пшекренціцький. Цікавий я, на чне конто?

СЦЕНА 13.

Попередні. — **Підпанковський, Олена, Максим.**
(Підпанковський зикркнув з лівих дверей сам, опісля виходить і подає руку виходячій за ним Олені, перебраній буцім по панськи в нескладне вельми одіне. За ними виходить Максим в коротеньких вузких споднях і куценькім фраку або сурдугі, все чорне, в своїй кучмі на голові і з костуром в руках. Костюм комічний).

Підпанковський. За дозволенем паньства господарства, бо і ми мусимо бути при сім важнім акті! (Вивівши Олену, представляє). Маю честь представити: пані родичка нашого молодого, а се (обертаючись показує за поступаючим за ним Максимом — скоро на боці). Єзує Марія, він без камізьки! (До Максима, з тиха). Кумцю защепіть фрак, защепіть фрак, змилуйте ся, так, так! (Потягаючи його на перед). А се: чесний і дорогий наш сусід, родич пана молодого!

(Олена стоїть непорадна в середині, призираючись собі. — Максим ступає одною рукою фрак, другою обертає костур. — Пшелльонтальська і Пшекренціцька бухають голосним сміхом і притикають хустки до уст).

Пшелльонтальський (до Пшекренціцького). А то прибрав, най його дундер свисне! (Оба дусять ся зі сміху).

Підпанковський (лестно до Кордулі з тиха). Удадо ся нам прекасно, пречудесно! (З радости затирає руки).

Кордуля (мінячи ся з гніву). Алеж на рани Христові, як ви їх убрали?

Підпанковський (як више). Не було в що иншого: взяв, що було під рукою, відай з Юзя чи з Казя, меньше з тим. Нічого, нічого, ласкава пані! Увійде, увійде! (Обтирає піт з чола).

Максим (підступаючи до сина іронічно). А що сину, як тобі подобаю ся в сім шпенцерику з хвостиками?

Осип (сумний мовчить).

Максим. А мати як тобі сподобала ся в тих торбінках з стяжками? Красше ми сину тебе убрали молодого, як ти нас старих. Спасці Віг, сину, хоть за те!

Осип (з жалем). Татуню! Татуню!

Максим (серіозно). О паничку! не так би я (показуючи костур) тебе убрав, як би не насердниця та уроки тої йймості (обертаєсь до Олени).

Пшепльонтальська і Пшекренціцка (обі крикливо). Єзус Марія!

Кардуля. Ах! (Кидаєсь на фотель і заслонює ся руками).

Вандзя. Ох! (Кидаєсь коло мамн на фотель).

Порожницький і Підпанковський (разом). Алеж сусідо! кумцю!

Максим. Кумай не кумай, а се лиш роздумай: заклили ви з хлопа раз, другий раз негарзд! Най вам Бог не памятає. (До Олени). Ходи, стара, чей по сім не забагнешь тобі панства більше.

Олена. Ходи, Максимцю, ходи! (Обоє забирають ся до відходу).

Підпанковський (гнівню). Мати Федя медом, а Федь усе Федьом!

Порожницький. Правду кажете, пане комісар!

Осип (по короткій боротьбі з собою). Чекайте татуню, і я йду з вами! (Пшепльонтальська і Пшекренціцка бухають голосним сьміхом).

Підпанковський. Алеж, пане Юзефе, і ви нас покидаєте? Що я маршалкови скажу?

Осип (іронічно). Скажете: Мати Федя медом — а Федь усе Федьом!

Кардуля. Ах виведіть мене відси!

Вандзя (до Осипа). Облудний! В тебе сукмана більше значить чим я? (Максим і Олена стають здивовані при головних дверях).

Осип (до Вандзі). Так, так! Аж тепер я пізнаю, кільки та сукмана варта, колим її з ласки вашої так тяжко обидив. Красні ваші очі, панно Вандзю, але ще красна тота сукмана, що мене виживила, виховала, на людий вивела а тепер і поблагословити мала, та, спаси Біг вам, що не поблагословила. (Піднесеним голосом — горячо). І сукмана має свій гонор, моя пані, більший ще може, як ваш куций фрак, що кождому готов служити та хвостиками завивати. (Поступає до Максима, цілує його в руку). Татуню! не гнівайтесь на мене! Я тяжко прогрішив проти вас, за то й відпокутую, як самі схочете. (До всіх): Працуйте, панно Вандзю! Працуйте паньство!

Максим (цілуючи Осипа). Тепер я бачу, Осипе, що ти мій син, моя кров і душа. Ходи, дитино,

знайдуться ще люди, що попри панський сурдут і сукману пошанують. Оставайте здорові! (Максим, Олена і Осип ідуть в головні двері).

Підпанковський (до зажуреного Порожницького). Не журіться кумцю! Хлоп хлопом, а ви як були паном, так і будете!

Порожницький. То правда (шкробаючись в голову), але що я завтра Абрамкові скажу, як прийде по гроші.

Завіса спадає.

